RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 220/X

Datum: 18.9.67.

OBSAH

lh /Rudé právo/	Pozůstatky obětí letecké katastrofy v Praze	str.	2
ČTK /Rudé právo/	Spravedlivé tresty rozkradačům uměleckých památek	str.	3
Ing. Jaroslav PÁCHA /Rudé právo/	Proč poklesl nákup zemědělských strojů "		3
zd /Rudé právo/	Proč odcházejí	str.	4
red.čl. /Rudé právo/	Skončily volby komisí lidové kontroly	str.	5
Rudolf KOSTKA /Rudé právo/	Zkreslující zrcadlo	str.	6
Dr.Vladimír JINDRA /Rudé právo/	Získáváme dlhoudobé vklady	str.	7
Jarmila KRATOCHVILOVÁ /Lidová demokracie/	O frontě na auta, nová i ojetá	str.	8
F /Rudé právo/	Důležitá služba - státní notářství	str.	8
Ts /Lidová demokracie/	Na co si lidé nejvíce stěžují	str.	9
Stanislav STUDENÝ /Mladá fronta/	Mládež a veřejná činnost	str.	10
r /Práce/	Kdo jsou "spisovatelé" manifestu	str.	11
Jiří HÁJEK /Plamen/	Bez vítězů	str.	12
ČTK /Rudé právo/	Sunday Times sám pochybuje o tzv. "manifestu čs. spisovatelů"	str.	15
red.čl. /Plamen/	Sjezd z jedné strany	str.	16
red.čl. /Literární noviny/	Stalo se	str.	20

RUDÉ PRÁVO 12.září 1967, str. 1. a 7.

2/220/X

HOVOŘÍME S PILOTEM Il. 18 D

Pozůstatky obětí letecké katastrofy v Praze

Doma první zachráněný — čtyřleté dítě

PRAHA 11. září (lh, ČTK) — Nad příčinami havárie čs. letounu v Kanadě visí stále otazník. Odpověď má dát vyšetřovací komise kanadských a našich odborníků. Zajímavé je svědectví posádky, která letoun Il 18 D vedla z Prahy do Ganderu.

S pilotem J. Bártou jsme hovořili brzy po jeho návratu do Prahy. Na lince Praha—Havana létá již několik let. »Letoun Il 18 D — vypráví Jan Bárta — byl i při naší poslední cestě v dobrém stavu. Má také dostatečné vybavení přístroji, i západní výroby, které jsou nutné k přeletu oceánu. Mohu jen potvrdit, že náš let byl normální, bez závad.«

□

V pondělí nám ČSA poskytly další nové informace. Zranění po havárii našeho letounu v Kanadě podlehly Blanka Landová a Alena Opavová a polská občanka Ilena Morawská. V kanadských nemocnicích zůstává v lékařské péči 31 osob.

V pondělí přiletěl do Prahy již první zachráněný, který byl na štěstí méně zraněn — čtyřletá Jana Keveková z Košic. Otec této holčičky při katastrofě zahynul, matka je ještě v ošetřování kanadských lékařů, daří se jí však poměrně dobře. O Janu se postarají příbuzní v Košicích. O návratu dalších zraněných rozhodnou lékaři. Letadlo ČSA dopravilo v pondělí do Prahy pozůstatky všech dosavadních obětí leteckého neštěstí z evropských zemí. Tělesné pozůstatky A. Opavové budou převezeny do Prahy v nejbližších dnech.

HALIFAX (ČTK) — Letecký přidělenec čs. velvyslanectví v Ottawě ppik. F. Vondráček navštívil pacienty v nemocnici Victoria General v Halifaxu, kteří sem byli převezeni po katastrofě dopravního letadla Il 18. Přiletěl sem z Ganderu, kde se po příjezdu skupiny čs. odborníků zúčastnil prací vyšetřovací komise.

Po převezení dvou pacientů z Ganderu, Josefa Meszárose a Jitky Boučkové, je nyní v halifaxské nemocnici 20 pacientů, většina Čechoslováků. Je zde pohromadě jedna ze dvou rodin, která se celá zachránila. Jsou to Josef a Miluše Meszárosovi a jejich děti, čtyřletá Juana, osmiletý Petr a dvanáctiletý Martin. Halifaxská nemocnice přijala kromě svého normálního personálu 13 dalších ošetřovatelek pro péči o naše pacienty a zorganizovala překladatelskou službu. U pacientů, kteří by se jinak nemohli s ošetřujícím personálem dohovořit, se dnem i nocí střídají dva pražští chemici, stipendisté na univerzitě v Halifaxu, ing. V. Seidl a ing. L. Vodička a jejich manželky. Vedoucí oddělení pro spáleniny a plastickou chirurgii dr. J. Ross je neustále k dispozici. Sdělil, že během týdne nebo 14 dnů už bude moci provést u některých pacientů plastické operace.

MONTREAL — Stav všech čtyř cestujících z letadla Il 18, kteří přežili katastrofu a leží v nemocnici General Montreal hospital v Montrealu, je podle lékařské zprávy uspokojivý.

O naše pacienty se starají kromě kanadských lékařů též dr. P. Rohan, jenž dlí v Montrealu na studijním pobytu, a dr. Hruška, lékař, který je pověřen péčí o personál čs. pavilónu na Expo 67.

V nemocnici zde leží maminka malé Jany Kevekové, Eva Keveková, dva členové posádky, letuška Marie Ulrichová a palubní mechanik Václav Rakos a konečně dr. Zdeněk Landa z Prahy.

Marie Ulrichová má velmi dobrou náladu a poprosila dokonce, zda by se nemohla napít piva. Lékaři neměli námitek, takže čs. pavilón s radostí vyhověl. Kuchyně pavilónu se ostatně nabídla poskytnout našim pacientům, jakmile to lékaři dovolí, svou vynikající českou stravu.

RUDÉ PRÁVO, 12. září 1967, str. 2.

3/220/X

Spravedlivé tresty rozkrádačům uměleckých památek

PRAHA 11. září (ČTK) — Nepodmíněné tresty odnětí svobody postihly všech pět obžalovaných v souvislosti s krádeží zlatého miniaturního raně barokního oltáříku zdobeného drahokamy v ceně 250 000 Kčs a dalších uměleckých předmětů a starožitností ze sbírek Umělecko-průmyslového muzea v Praze.

Číšník Josef S. z Prahy, který byl hlavním pachatelem, dostal za trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví trest odnětí svobody na 10 let, jeho pomocník, obuvník Jiří Z., dva a půl roku, prostředník lodník Vlastimil H. jeden rok a peněžitý trest 4000 Kčs. Belgičtí státní příslušníci, obchodníci se starožitnostmi z Bruselu, kteří se pokusili provézt oltářík přes hranice, a dopustili se tak trestných činů ohrožení devizového hospodářství a spekulace, jsou odsouzeni: Georges D. na 15 měsíců, a k peněžitému trestu 30 000 Kčs, Georges Michel C. na 10 měsíců odnětí svobody a k peněžitému trestu 20 000 Kčs. Oběma soud rovněž prokázal, že si společně opatřili starožitnosti a umělecké předměty v ceně asi 18 380 Kčs a postupně je v srpnu, říjnu a prosinci 1966 bez povolení vyváželi z ČSSR. Kromě toho Georgesu Michelu C. dokázal, že od srpna 1966 do svého zadržení v únoru 1967 dovezl postupně do ČSSR ze zahraničí bez povolení nejméně 18 000 Kčs, které použil na nákupy starožitností a pro svou potřebu, a Georgesu D., že od 24. ledna do 19. února letošního roku v Praze postupně rozprodal čtyřem osobám 1600 US dolarů, a získal tak neoprávněný prospěch ve výši 17 600 Kčs.

RUDÉ PRÁVO, 12. září 1967, str. 3.

ANKETA STÁTNÍHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

Proč poklesl nákup zemědělských strojů

Nejčastější příčinou vysoká cena a nedostatek prostředků

Zavedení nové soustavy řízení v zemědělství a z toho vyplývající změny v systému zásobování zemědělských podniků průmyslovými výrobky se promítlo i na odbyt zemědělských strojů.

Proti původním předpokladům a ve srovnání se stejnými obdobími předchozích let nakoupily zemědělské podniky v 1. pololetí t. r. zemědělských strojů mnohem méně. Proto se zvýšily zásoby zemědělských strojů u výrobních podniků i v odbytové organizaci.

ZÁSOBY STROJŮ U VÝROBNÍCH PODNIKŮ

Druhy strojů v kusech	30. VI. 1966	1. [illegible] 1967	1. 7. 1967
Kolové traktory	193	516	1161
Pásové traktory	3	44	148
Traktorové pluhy	3	187	429
Secí stroje	2	32	15
Sázeče brambor	74	277	302
Stroje na sklizeň cukrovky	19	4	13
Sklízecí řezačky	80	7	142

Výsledky anketárního šetření, které provedl Státní statistický úřad u vybraných zemědělských podniků, ukázaly, že nejčastější příčinou neuskutečněného nákupu ze[illegible] strojů, i když [illegible] dán, byl nedostatek finančních prostředků a vysoká cena strojů. Tyto příčiny nelze ovšem oddělit od výhrad, které mají zemědělské podniky ke kvalitě nebo konstrukci strojů.

VÝSLEDKY ANKETY O PŘÍČINÁCH POKLESU NÁKUPU STROJŮ ZEMĚDĚLSKÝMI PODNIKY V 1. POLOLETÍ 1967

Druh strojů	% zemědělských podniků, které za příčinu nerealizovaného nákupu uvedly*				
a	1	2	3	4	5
Kolové traktory do 35 k	—	30	60	—	10
Kolové traktory nad 35 k	6	30	54	—	10
Pásové traktory	10	30	60	—	—
Obilní kombajny	13	44	30	4	9
Sklízecí řezačky	12	20	46	17	5
Traktorové přívěsy	14	29	39	16	2

* Vysvětlivky ke sloupci 1—5:
1 — nesplnění smlouvy ze strany dodavatele
2 — nedostatek finančních prostředků zem. podniků
3 — vysoká cena strojů
4 — nízká kvalita strojů
5 — jiné důvody

Ukazuje se, že zemědělské podniky v nové soustavě řízení (zejména po zvýšení cen a přechodu na placení některých služeb) pečlivě zvažují, které investice jsou pro ně důležitější a potřebnější. Zrušení přídělového systému jim zároveň umožňuje lépe zvažovat časovou potřebu nákupu jednotlivých druhů strojů a s ohledem na jejich cenu zvyšovat nároky na kvalitu. Při setrvání dosavadního stavu je nebezpečí zastarávání strojového parku, protože nedostatek finančních prostředků nutí zemědělské podniky opravovat stroje původně určené k vrakování.

Pokles nákupu strojů zemědělskými podniky je zřejmě přechodný, protože jejich vybavení zatím zdaleka neodpovídá potřebám. Dokazuje to mimo jiné orientační propočet o vybavení zemědělských podniků tažnou silou, ze kterého vyplývá, že ani značný přírůstek mechanické tažné síly v uplynulých letech dosud nenahradil plně úbytek živé tažné síly.

Zemědělské podniky požadují výkonnější traktory o minimální síle 50 koní a stoupají jejich požadavky na komplexní mechanizaci. Na uspokojování těchto nároků zemědělských podniků je do značné míry závislý i nákup dalších strojů.

Půjde tedy o to, aby výrobní průmyslové podniky znaly potřeby zemědělských podniků, což se neobejde bez systematického průzkumu poptávky.

Ing. JAROSLAV PÁCHA,
pracovník Státního statistického úřadu

RUDÉ PRÁVO, 12. září 1967, str. 3.

4/220/X

Proč odcházejí?

Třebaže v karvinském okrese poklesl počet vyloučených a počet případů zrušení členství proti roku 1964 o plných dvacet procent, rozešlo se tam se stranou poměrně dost komunistů — tolik, že okresní výbor KSČ v Karviné pokládal za nutné se nad tímto jevem hlouběji zamyslet.

Když začal zkoumat příčiny, proč někteří lidé vystupují ze stranických řad, mohl je předběžně seřadit takto: největší skupina bývalých komunistů uvedla jako důvod výši členských příspěvků (zaráželo však, že právě v této skupině byli lidé s vysokými příjmy); značnou část odcházejících tvoří dále ti, kteří přišli na Karvinsko z jiných okresů a měli »zanedbané« členství; dále se se stranou poměrně často rozcházejí pracovníci, kteří jsou přeřazováni do důchodu a mají obavy, že by již nemohli plnit náročné stranické úkoly...

Okresní výbor strany se přesvědčil, že tyto důvody v jednotlivých případech odpovídají skutečnosti, ale nemají obecnou platnost, a že příčiny nezájmu o členství ve straně a politickou práci je nutné hledat ještě jinde.

Udělat si přesný obraz pomohla okresnímu výboru v Karviné okresní kontrolní a revizní komise KSČ, která provedla prověrku v organizacích a hovořila při ní asi s 200 komunisty a s mnoha bezpartijními. Hlavní zájem komise se však soustředil na 60 komunistů, kteří v poslední době neplní základní povinnosti člena KSČ a ani nenavštěvují schůze.

Výbory organizací neměly o těchto soudruzích valné mínění, pokládají je za brzdu stranické práce. Většina funkcionářů byla toho názoru, že nejlepší by bylo zrušit těmto pasívním členství.

Nechceme dělat pasívním komunistům a ani těm, kteří odešli, »advokáta«; ti, kteří měří svůj poměr ke straně jen přes výši členských příspěvků, k ní asi neměli příliš hluboký vztah; a že nejednú správně ten, kdo má k některé věci výhrady a místo otevřeného vystoupení a kritiky se skryje do ulity mlčení, jistě také není třeba rozvádět. Ale to neznamená, že bychom měli přehlížet i jiné negativní vlivy, které působí nepříznivě na myšlení a aktivitu komunistů. Za určitých podmínek mohou tyto okolnosti nabýt vrchu anebo se přiřadit k druhým a vyvolat rozhodnutí opustit stranu.

Okresní výbor strany v Karviné a okresní kontrolní a revizní komise se pokusily ony vlivy zjistit, aby mohly proti nim účinně vystoupit. Rozhovory s pasívními členy je pomohly odhalit.

Soudruzi, s nimiž funkcionáři OV KSČ a kontrolní a revizní komise hovořili, poukazovali na řadu věcí, které se jim nelíbí a jež jim, jak říkali, brání v uplatnění jejich práv. Nejvíce kritizovali malou účinnost členských schůzí — že se málokdy zabývají vážnými problémy, a když, tak nepřijímají závěry anebo je nedovádějí do konce. Podobná upozornění přicházejí i z jiných okresů a dávají stranickým orgánům podnět k přijetí opatření, jež mají přinést nápravu. Obsáhlou práci v tomto směru vykonaly například západočeský KV KSČ, okresní výbor KSS v Košicích a další.

Pasivitu a nezájem podle zjištění okresního výboru KSČ v Karviné dále vyvolávají případy přehlížení připomínek komunistů na pracovištích; kritizuje se, že ne všichni vedoucí hospodářští pracovníci-komunisté se řídí ve své činnosti stanovami a směrnicemi strany, ale stranické orgány jejich postoj přehlížejí; nespokojenost je také s tím, že není možné se dovolat nápravy některých dílčích, ale i také zásadnějších nedostatků.

Rozbory a analytická činnost ve stranické práci mají své oprávnění, přinášejí nové a hlubší pohledy na otázky, které v minulosti bývaly kolikrát řešeny subjektivně, bez přihlédnutí k širším souvislostem. Okresní výbor KSČ v Karviné vyvodil z průzkumu poučení. Především zkvalitní řízení základních stranických organizací tak, aby přispěl k obratu ve stylu jejich práce a prosadil v něm metody, které zvýší podíl každého člena na stranickém životě, posílí jeho odpovědnost a aktivitu v politickém dění.

-zd-

RUDÉ PRÁVO, 13. září 1967, str. 1.

5/220/X

Skončily volby komisí lidové kontroly

Kontrolní soustava přizpůsobena novým podmínkám
Zapojeno 27 000 pracujících ● Místy ještě trvají rozpaky

PRAHA (Od našeho zpravodaje) — Novým ekonomickým a širším společenským podmínkám se přizpůsobila i soustava orgánů lidové kontroly. Vyvrcholením této významné události byly volby komisí. Právě skončily; od dubna do těchto dnů bylo zvoleno téměř 2600 nových komisí, v nichž je zapojeno na 27 000 pracujících, kteří — až na výjimky — budou vykonávat funkci mimo své zaměstnání.

Závodní a místní komise lidové kontroly byly zvoleny tam, kde jsou pro jejich činnost kádrové předpoklady a vyžadují to ekonomické podmínky. I když jejich síť je proti dřívějšku menší, mohou dobře splnit své poslání. Nebyly však ustavovány komise v obcích, kde kontrolní funkci národních výborů mohou obsáhnout ostatní komise NV, a v malých závodech s jednoduchou výrobní problematikou, rozptylem pracovišť apod.

Komise lidové kontroly vyšších stupňů a odborové orgány **budou nadále sledovat možnost ustavení dalších komisí lidové kontroly MNV a závodních komisí** tam, kde pro to budou vytvořeny vhodné předpoklady.

Aktivní účast pracujících

Volby probíhaly za aktivní účasti občanů a pracujících, kteří vyslovovali v diskusi většinou souhlas s novým postavením, působností a organizací soustavy lidové kontroly. Zejména poslanci národních výborů hodnotili užší přimknutí komisí k zastupitelským orgánům jako významné prohloubení demokratizace celého kontrolního systému a zvýšení úlohy národních výborů.

Pokud jde o závodní komise, jen **ojediněle se objevily názory, zda další existence těchto komisí je účelná.** Vyplývaly zejména z toho, že úloha závodních komisí jako kontrolních orgánů organizací Revolučního odborového hnutí a současně i článků soustavy lidové kontroly se ujasňovala teprve v průběhu voleb. V důsledku takových a podobných stanovisek nebyly přes doporučení okresních orgánů obnoveny komise v tak důležitých závodech, jako je například TOS Varnsdorf, Kovohutě Děčín, DVIL Komořany a Elektrárna Opatovice.

K záporům volební kampaně patří také to, že ve 129 místních komisích lidové kontroly nejsou zastoupeni poslanci národních výborů, ačkoliv právě jejich volba měla přispět k užšímu spojení komisí s národními výbory; bez poslanců jsou místní komise v Berouně, Mariánských Láznich, Dvoře Králové nad Labem, ve Vrchlabí, Mariánkách, Fiřakovu apod.

Ve funkcích větší počet odborníků

Volby charakterizuje také snaha, aby složení komisí lépe než dříve odpovídalo nárokům, které na ně klade doba; chtělo se, aby jejich členové měli značné politické, technické či ekonomické znalosti. To se do značné míry podařilo zabezpečit.

Mezi členy komisí se zvýšil počet odborníků přímo z výroby, techniků, hospodářských a administrativních pracovníků. Většinou brali funkce ochotně. Pokud byly v některých okresech, například ve Zvolenu a Liptovském Mikuláši, obtíže při výběru kandidátů, pak vyplývaly z nepopulárnosti kontrolní práce anebo z obtíží při uvolňování z pracovišť.

Mnohé komise se hned od počátku pustily do intenzivní práce, sestavily plány a začaly s jejich realizací. Budou-li důsledně plnit svou funkci, mohou počítat s plnou podporou pracujících.

RUDÉ PRÁVO, 13. září 1967, str. 2.

6/220/X

KOMENTUJEME

Zkreslující zrcadlo

Co by mohlo být mottem našeho komentáře, jsem slyšel na jedné odborářské schůzi: »Copak letos je to dobré, ale co bude za rok?« Poznámku utrousil řadový pracovník a byla to jeho reagence na sumu celkem líbivých čísel o hospodaření vlastního podniku, která uváděl ekonomický náměstek ředitele. Jednalo se o vysoké překračování tvorby hrubého důchodu, o vyšší výnosy a nižší náklady proti plánu a o ještě enormnější vývoj zisku. Podnik již po prvních šesti měsících vykazoval mnohem větší zisk, než s jakým původně počítal jako s výsledkem celoroční práce. A i když ekonomický náměstek uváděl tolik možných nástrah a nebezpečí, na která jen fantazie stačila, přece jenom z rozboru vyplývalo, že je celkem vyloučeno, aby podnik v letošním roce vykázal méně než 200 % plánovaného zisku.

Příklad podniku je příznačný pro velmi mnoho našich podniků a po zveřejnění statistických zpráv a rozborů zabývajících se některými souvislostmi v měřítku celého národního hospodářství je možno říci, že vysoká tvorba hrubého důchodu je charakteristická pro celou chozrasčotní sféru. Hrubý důchod podniků roste vůči srovnatelnému období loňského roku o 9,1 procenta. A právě toto číslo, resp. celkovou důchodovou situaci většiny našich podniků je třeba velmi kriticky konfrontovat s tím, co dobře známe z každodenního života. Především ovšem s kvalitou a s technickou úrovní našich výrobků, resp. služeb, a s tím, jak daleko je naše výroba produktivní, hospodárná a také pružná. Myslím, že zásadní rozpor je zde velmi patrný.

Jen máloktený náš podnik má potíže s tvorbou hrubého důchodu. Nikdo si však ještě nedovolí tvrdit, že by pracovaly tak dobře, resp. že by se jejich práce natolik zlepšila, jak by tomu mohla nasvědčovat jejich bankovní konta a účetní výkazy. Málokdy jsme měli například takové potíže s prosazováním výrobků na nejnáročnější trhy jako v letošním roce. A přece často podniky, které vyrábějí i těžko směnitelnou produkci, pociťují finanční těžkosti. Nemálo kontrastů mezi důchodovou situací výrobců a dodavatelů vůbec a zatím velmi málou uspokojeností spotřebitelů se sortimentem, s kvalitou, dodacími lhůtami atd. je ovšem i ve vztazích mezi tuzemskými odběrateli a dodavateli.

Od nové soustavy řízení se očekávalo a samozřejmě se i nadále očekává, že podniky budou pracovat v mnohem tvrdších podmínkách, než tomu bylo dříve, nikoli v měkčích podmínkách. Zejména ovšem ty podniky, které podle řady srovnání zjevně technicky a ekonomicky zaostávají za svými předními konkurenty, například některé strojírenské podniky.

Očekávalo se však a očekává, že také řídící orgány budou nuceny pracovat odpovědněji, že budou mimo jiné vystaveny soustavné a ovšem také kvalifikované kritice, např. i ze strany podniků, aby plnily funkce, které pro ně z nové soustavy vyplývají. Zdá se však, že zatím je také v těchto vztazích málo zdravé náročnosti. Dostatečně účinné formy kritiky, například i ve vztahu podniky—centrum, se hledají s obtížemi a tvrzení, že v nové soustavě řízení se bude muset všude pracovat podle náročnějších měřítek, je dosud i z hlediska některých centrálních orgánů jen programovou tezí. Vnucuje se dojem, že se mnohdy jedná i o vzájemné tolerování pomalého tempa v uplatňování náročnějších měřítek.

Vraťme se však k obavě pracovníka, se kterou jsme začali. Určitě lze říci, že je oprávněná. Předmětem obav by však nemělo být jen to, zda se podniku podaří »uhájit« dosavadní měkké podmínky i pro budoucnost, což je základna, na kterou nám bohužel řešení části ekonomických problémů opět nebezpečně sklouzává, ale vlastní technická a ekonomická úroveň práce značné části našich podniků. Obraz, který o ní podává letošní důchodová situace většiny podniků, je značně zkreslený.

RUDOLF KOSTKA

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 13. září 1967, str. 1.

7/220/X

Kdo bude kupovat bankovní obligace

Získáváme dlouhodobé vklady

Vývoj důchodů podniků za první pololetí letošního roku ukazuje, že některé podniky mají k dispozici více vlastních zdrojů, než počítaly v plánu, kdežto jiným podnikům se zdrojů k pokrytí plánovaných potřeb nedostává. Je to důsledek jednak toho, že některé podniky musí provádět nákladné investice právě nyní, kdežto jiné podniky budou postaveny před tento úkol až za několik let, jednak rozdílné rentability po přestavbě velkoobchodních cen.

Nadbytek peněz vede zpravidla k nehospodárnosti, nedostatek peněz naproti tomu brzdí rozvoj. Jde proto o to, dosáhnout, aby podniky, které mají dostatek prostředků, nadále pečlivě obracely každou korunu, než ji utratí za investice či zásoby nebo ji přidělí na odměny pracovníkům a — pokud by jim ve vlastním hospodaření tyto prostředky nepřinesly dostatečný efekt — aby je daly k dispozici podnikům, jež mají možnost lépe jich využít.

Podnik, který má volné peněžní prostředky, může je buď sám přímo půjčit jinému podniku, nebo je může svěřit Státní bance čs. ve formě dlouhodobých vkladů a ta je prostřednictvím úvěru umístí tam, kde v souladu se záměry státního plánu přinesou nejvyšší efekt.

Za to, že ji podnik svým dlouhodobým vkladem rozmnožil zdroje pro poskytování dlouhodobých úvěrů, poskytne banka podniku jako odměnu vyšší úrok, než jaký mu platí z nekonsolidovaných, tj. kdykoliv vypověditelných prostředků (s nimiž nemůže při úvěrování na delší dobu počítat).

Pro příští rok se jednak prohlubuje úrokové zvýhodnění dlouhodobých vkladů, jednak se zavádějí nové formy akvizice těchto vkladů a jejich uložení.

Aby vyniklo rozdíl mezi krátkodobými (nekonsolidovanými) prostředky a dlouhodobými (konsolidovanými) vklady, aniž by se musela zvyšovat celková úroková hladina, snižuje banka pro příští rok úrokovou sazbu z krátkodobých prostředků na bankovních účtech (tzv. „horkých peněz") z dnešních 1,8 % na 0,5 % ročně a současně zvyšuje úrokovou sazbu z dlouhodobých vkladů v závislosti na době a formě jejich uložení v rozpětí od 1,5 až do 5,5 % ročně.

Tak jako dosud si budou i v roce 1968 podniky dlouhodobě ukládat prostředky na bankovních účtech. Ponechají-li je — v rozsahu a po dobu dohodnutou v úvěrové smlouvě — skutečně na těchto účtech, získají nárok na úrok v rozpětí od 1,5 %—3 % ročně. Na rozdíl od dosavadního stavu jim však dlouhodobě uložené prostředky nevyplatí banka okamžitě na požádání (tak jako tomu bude u krátkodobých prostředků), ale až po uplynutí určité výpovědní lhůty, během níž se banka pokusí opatřit si za vybíraný vklad náhradní zdroj pro poskytování úvěru. Výpovědní lhůtu je buď tříměsíční nebo šestiměsíční a je pochopitelné, že vklad se šestiměsíční výpovědní lhůtou je úrokově zvýhodněn proti vkladu uloženému na stejnou dobu, ale s tříměsíční výpovědní lhůtou.

Uloží-li si podnik dlouhodobě prostředky na bankovním účtě, má banka sice naději, že podnik ve snaze získat vyšší úrok ponechá své prostředky na účtě po celou dohodnutou lhůtu, ale nemá jistotu, že pod tlakem nepředvídaných potřeb nebude reklamovat výběr vkladu před dohodnutou lhůtou.

Aby tuto jistotu získala, zavádí pro příští rok zkušební prodej bankovních obligací jako druhou formu získávání dlouhodobých vkladů. Podnik, který si koupí bankovní obligaci, ztrácí vlastně dispoziční pravomoc s prostředky vynaloženými na nákup obligace až do doby její splatnosti; banka v tomto případě získává zdroj pro poskytování úvěrů, s nímž může bezpečně počítat, a proto platí z obligací vyšší úrokovou sazbu než z dlouhodobých vkladů na bankovních účtech (od 3,5—5,5 % ročně), která má být pro podnik určitou kompenzací za ztrátu dispoziční pravomoci s prostředky.

Pro příští rok se počítá s tím, že bankovní obligace si budou moci koupit pouze průmyslové a stavební podniky. Vyšší úroková sazba, kterou tyto podniky platí z úvěru ve srovnání s úrokovou sazbou, kterou dostanou z bankovních obligací, je totiž bude zainteresovávat, aby si z vlastních zdrojů kupovaly obligace, až když splatí bankovní úvěr a tak s konečnou platností uvolní úvěrové zdroje banky pro jiné účely. V souladu s touto zásadou nebude si však moci koupit bankovní obligaci ten průmyslový nebo stavební podnik, který nebude bance řádně splácet své úvěrové závazky nebo který by byl na jedné straně ochoten koupit si bankovní obligaci, ale na druhé straně by současně žádal o nový investiční úvěr nebo o proúvěrování provozních potřeb, které je povinen podle platných předpisů financovat ze svého (a který by tak v podstatě nákupem bankovních obligací žádné zdroje navíc nedal bance k dispozici).

Podniky, kterým je prozatím poskytován úvěr za nižší než základní úrokovou sazbu (obchodní organizace, zemědělské organizace), nebudou se moci stát držiteli chystané emise bankovních obligací, neboť by u nich vyšší úroková sazba z bankovních obligací oproti nižší úrokové sazbě z provozních úvěrů vytvářela zájem, aby si na nákup obligací u banky půjčovaly a tak nezaslouženě vydělávaly z rozdílu v úrokových sazbách. V nižší úrokové sazbě, za niž tyto organizace dostávají bankovní úvěr, je už v podstatě promítnuta skutečnost, že až na další za nižší úrok z úvěrů poskytují tyto organizace na oplátku bance své dlouhodobé zdroje bez nároku na zvláštní odměny.

V příštím roce budou dány do prodeje obligace se splatností tříletou při úrokové sazbě 3,5 %. Po získání zkušeností s prodejem a po novém zhodnocení důchodové situace podniků, která je dosud značně rozkolísaná, budou emitovány další série bankovních obligací, a to na různé lhůty splatnosti a na různé částky tak, aby podniky mohly nakupovat obligace s přihlédnutím ke svým dlouhodobým investičním záměrům.

Dr. VLADIMÍR JINDRA,
Státní banka československá

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 12. září 1967, str. 3.

8/220/X

O frontě na auta, nová i ojetá

176 000 žadatelů o nová auta neuspokojeno • Auto z Klenotů za jediný den

Mít vlastní automobil není rozhodně už jen móda, ale v dnešním uspěchaném světě přímo nezbytná potřeba. A protože z naší redakční pošty vysvítá, že touha a potřeba čtyř kol neustále vzrůstá, rozhodli jsme se prověřit, jaké možnosti náš trh v současné době skýtá. „Po zvýšené produkci AZNP Mladá Boleslav se původní průměrná čtyřletá čekací lhůta podstatně zkrátila" — řekl nám Jar. Augustin z podnikového ředitelství Mototechny v Praze.

Délka dodací lhůty závisí na výběru značky, typu i barvy vozidla. Nejdelší je u vozidel z kapitalistických států. U automobilů čs. výroby a u vozů ze socialistických států je průměrná čekací lhůta dva roky, u volhy třiletá. Rozhodující však dnes, kdy je neuspokojeno 176 000 žadatelů o nové vozy, je i doba sezónní. V období od října do konce února mnozí žadatelé s nižšími pořadovými čísly odkládají nákup až na příchod jara, proto ostatní mají možnost časově výhodnější koupě. Další výhodou mimosezónní koupě je i lepší výběr barvy a typu.

Jak z výše uvedených informací vyplývá, musí se budoucí vlastník nového automobilu chtě nechtě podrobit několikaletému čekání. Není divu, že slabší povaha podlehne a místo „vyblejskaného" embéčka si zakoupí postaršího veterána. Učiní-li tak na inzerát, vystavuje se nebezpečí, že koupil zajíce v pytli, a o starostech, které nastanou, není třeba se blíže šířit.

• Jaké jsou tedy jiné možnosti?

Hezkou řádku let se prodejem ojetých automobilů zabývá Mototechna. Ale i tady se čeká. A hodně dlouho. Není prý žádnou výjimkou, když žádost budoucího motoristy leží v Mototechně i několik let. Ovšem, kupující má jistotu, že nezískal zajíce v pytli a že cena byla přiměřená. Tyto dvě výhody zdaleka nevyvážil předlouhé čekací lhůty. Není proto divu, že donedávna stále ještě kvetl — dnes již trochu povadlý — obchod „z ruky do ruky", ať již se koupě uskutečnila prostřednictvím inzerátu, náhody či na doporučení dobrého známého.

Na jaře se prodejem ojetých automobilů začaly zabývat i Klenoty Praha. Zřídily svůj stánek na Koněvově třídě na Žižkově a jsou vlastně jakýmsi zprostředkovatelem. Jak ukazují zkušenosti, stačí přijít, vybrat si, zaplatit a člověk si auto může odvézt hned nebo za několik dnů. Za zprostředkování, technickou prohlídku vozidla, vyřízení převodových formalit ap. se účtuje 5 % z ceny vozu. Podobným způsobem začaly před měsícem pracovat i Komunální služby Horní Počernice, středisko Kyje. Cenu určuje prodávající po dohodě se zprostředkovatelem, ale v žádném případě nesmí být vyšší než za nový vůz.

• Zdálo se nám to podivné.

V Mototechně musí člověk čekat kolik let a z Klenotů si auto odveze za pár dnů. Obrátili jsme se znovu na J. Augustina: „Mototechna, jejíž prodej má své základy ještě v období, kdy ojeté automobily byly prodávány žadatelům určenými zvláštními komisemi při národních výborech a za účasti příslušných složek ROH, vytvořila v roce 1962 podle zásad stanovených zvláštními usneseními vlády pořadníky. Vozy získané do prodeje převážně nákupem automobilů uvolněných ústředními orgány a podniky socialistického sektoru, dále vozy zkušební a vzorové nebo i nové, ale poškozené, nabízíme pouze zájemcům evidovaným v našich pořadnících. V souladu s příslušným usnesením vlády respektuje Mototechna při dodávkách ojetých vozů přednostně požadavky nositelů vysokých státních vyznamenání, invalidů a zvlášť zasloužilých pracovníků, určených vedoucími ústředních úřadů a orgánů. Opatření vlády na zhospodárnění dopravy v organizacích socialistického sektoru umožňuje prodej vyřazených vozů i těm pracovníkům, kteří se zaváží, že budou auta používat i ke služebním účelům. Všechna tato opatření omezují možnosti krýt ze zdrojů vykoupených ojetých vozidel poptávku spotřebitelů z pořadníků."

• Zrušit pořadník?

Dále ještě J. Augustin říká, že maximální cena ojetého vozu je 96 % platné ceny nového vozidla téhož nebo srovnatelného typu. Dlouhé dodací lhůty v prodeji Mototechny nejsou totiž jen důsledkem způsobu prodeje, i když nutnost zachovat přísná pravidla nabídky dobu prodeje prodlužuje. V Mototechně by velmi uvítali, kdyby čekatel v pořadníku — ztratí-li časem o koupi zájem — svou objednávku zrušil a postoupil tak místo dalšímu zájemci. V tomto směru jde o tak vážný problém, že vede i k úvahám pořadník zrušit, protože mnohé záznamy objednávek ze starší doby jsou udržovány snad jen ze setrvačnosti či k zachování zcela eventuální možnosti výhodné koupě.

Jakékoliv nové úpravy způsobu prodeje ojetých osobních automobilů nemohou asi významně odstranit rozdíl mezi poptávkou a nabídkou. Řešení je pouze ve zvýšení výroby nových automobilů, neboť je velký počet motoristů, kteří by rádi měnili své vozy za stále novější typy. Proto zvýšení počtu nových automobilů přivede do prodeje i vyšší počet vozů ojetých.

Zatím však — dokud naše automobilky podstatně nezvýší výrobu — může si budoucí motorista ojetý automobil vybrat: z Mototechny, Klenotů nebo i Komunálních služeb.

Kampak asi zamíříte vy?

JARMILA KRATOCHVÍLOVÁ

RUDÉ PRÁVO, 12. září 1967, str. 5.

Důležitá strž — státní notářství

V právních úpravách vztahů občanů především k předmětům osobního vlastnictví hraje velkou úlohu státní notářství, které už tradičně má ve vědomí lidí důvěru, vážnost a dobrou pověst. Různé smlouvy, závěti a podobné věci dostávají závaznou platnost právě tím, že jsou sepsány na státním notářství. Přesto se občané leckdy uchylují k různým soukromým osobám, které se považují za příslušné znalce, a užívají jejich služeb; činí tak v domnění, že státní notářství je příliš drahé. Ovšem za sepsání smlouvy o převodu nemovitostí mezi občany se platí například 1,5 procenta z ceny majetku, sepsání závětí stojí nanejvýš 80 korun a ani ostatní sazby nejsou nijak vysoké. Za tyto částky sotva svou řádoby odbornou »službu« může soukromá osoba poskytnout a navíc to bývá služba poskytovaná pokoutně.

Na co si lidé nejvíce stěžují

Služby obyvatelstvu stále vedou • Na 176 942 stížností v roce 1966

Když jsou lidé s něčím nespokojeni, buď si to nechají pro sebe, nebo se navzájem svěří a svorně nadávají. Může však nastat i třetí varianta: rozhořčený občan sedne a napíše stížnost. A to stranické organizaci, národnímu výboru a státním či hospodářským orgánům. Tyto písemné stížnosti jsou pak nejen vyřizovány, ale i evidovány a slouží jako podklad ke statistickým rozborům, při nichž se zkoumá, na co a komu si lidé nejvíce stěžují.

Rozbor za rok 1966 ukázal, že v celkovém počtu stížností, podaných občany státním a hospodářským orgánům, pokračovala sestupná tendence, která byla za poslední léta poprvé zaznamenána v roce 1965. Snížení počtu stížností však neznamená, že se podstatně zmenšily rozsah a intenzita negativných jevů, které kritiku občanů vyvolávají. Na snížení počtu působí větší počet faktorů a jedním z nich je skutečnost, že mnozí občané, ačkoli se s nedostatky setkávají, si nestěžují vůbec.

Komu kolik stížností

Podíváme-li se blíže na rozbor čísel, zjistíme, že ve sféře ústředně řízeného hospodářství bylo v roce 1966 přijato přes 105 000 stížností, krajským a okresním národním výborům a některým jim podřízeným organizacím došlo více než 50 000 podání a orgánům lidové kontroly necelých 18 000. Celkem bylo v této zkoumané oblasti podáno 176 942 stížností. Ministerstvo vnitřního obchodu obdrželo 30 721 stížností, Státní úřad sociálního zabezpečení 13 333, ministerstvo zemědělství 11 104 a těžkého průmyslu 9489 stížností. V počtu podání národním výborům vede Západoslovenský kraj, na druhém místě je NVP, nejméně stížností přijaly orgány Jihočeského kraje, ovšem v tomto kraji je také nejméně obyvatel.

Anonymové stále v činnosti

Nejvíce oprávněných stížností došlo orgánům lidové kontroly (59,8 %), nejméně národním výborům (41,8 %). Nepříznivým úkazem byl poměrně vysoký počet anonymních podání, jejichž podíl, ve srovnání s rokem 1965, ještě vzrostl ze 4,5 % na 5,2 procenta. V souhrnu však bylo shledáno, že přes čtyřicet procent anonymních stížností bylo oprávněných. Ukazuje to na skutečnost, že v řadě míst a organizací se ještě nevytvořily podmínky pro otevřenou kritiku, na druhé straně však je závažné, že dost velký počet anonymních podání sleduje celospolečenské zájmy. Mnohé anonymy jsou však stále psány ještě ze zlomyslnosti, s úmyslem někoho poškodit a našly se i případy zneužití jména jiných občanů. To je navíc hrubým zásahem do jejich práv, chráněných občanským zákoníkem.

Ach, ty služby...

Nejvíce stížností přijaly státní a hospodářské orgány na služby obyvatelstvu, pak následují: zásobování a obchod, sociální zabezpečení, pracovně právní, mzdové a kádrové otázky, kvalita výroby a prací, hospodaření s byty a dále nesprávné jednání, zneužívání funkcí, rozkrádání a nehospodárnost. Přitom, pokud se týká služeb, v mnohých místech občané nekritizují, ač by měli. Jsou totiž rádi, že některý z podniků k provedení nějaké služby vůbec získali. Hodně stížností je v oblasti bytové údržby. Neopravuje se, předražují se sazby, velké nedostatky jsou v úklidu a odvozu odpadků. O dopravě je škoda psát, to by si někdy mohl stěžovat každý druhý, kdo použije nějakého dopravního prostředku, počet stížností však stejně vzrostl, zejména v souvislosti s volnými sobotami. V odvětví spojů se zvýšil počet stížností na sdružené inkaso a na pozdní doručování zásilek. Právě tak se stále dostávají „pod palbu" nedostatky v zásobování a obchodě. Pokud se kvality potravin týká, byly nejčastěji kritizovány výrobky masného, konzervárenského a tabákového průmyslu, snížil se počet stížností na jakost konzumních brambor, ovoce a zeleniny.

Kdy občan raději rezignuje

Když mu něco špatného prodají nebo mu ztratí v čistírně košili či účtují dvojnásobný počet pracovních hodin za opravu spotřebiče, občan se nejen rozčílí, ale navíc reklamuje, aby dostal zpátky své peníze anebo náhradu za svůj majetek. Toto reklamační řízení však neprobíhá všude k plné spokojenosti (myslím ke spokojenosti poškozeného občana) a stává se také zdrojem četných stížností. V rozporu s příslušným výnosem ministerstva vnitřního obchodu přesouvají obchodní organizace reklamace velmi často na výrobní podniky, na lidech jsou neoprávněně požadována různá potvrzení o neopravitelnosti výrobků a jsou se svými požadavky odkazováni i na soudní řízení. Není divu, že mnozí pak — třeba pro jednu košili — nechtějí toto řízení podstupovat a raději rezignují. Navíc řada reklamací, třebaže jde i o výrobky nižší hodnoty, je vyřizována až po zásahu vyšších orgánů. Vzrůstá tím nejen agenda, ale i nespokojenost stěžovatelů.

Jak tedy na to?

Stížnosti byly, jsou a budou. Je nemyslitelné, aby lidé byli vždy se vším spokojeni a aby výrobky byly naprosto dokonalé, bez jediné chybičky. Jde však o to, abychom se snažili dosáhnout maxima v kvalitě výroby, v úrovni služeb a ve všech dalších věcech, které mají lidem sloužit. Nikdo si jistě nestěžuje rád, poněvadž, když nic jiného, ztrácí tím přinejmenším čas. Doufejme, a k tomu bychom měli přispět na všech úsecích našeho denního života, že se v rozboru stížností za rok 1967 projeví opravdu výrazná sestupná tendence.

(Ts)

HOVOŘÍME S VEDOUCÍM ODDĚLENÍ ÚV KSČ SOUDRUHEM VLADIMÍREM VEDROU

Mládež a veřejná činnost

PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ SE V ÚNORU LETOŠNÍHO ROKU PŘI PROJEDNÁVÁNÍ PROBLEMATIKY SOUČASNÉ MLADÉ GENERACE ZABÝVALO ROVNĚŽ ČINNOSTÍ STÁTNÍCH A SPOLEČENSKÝCH ORGANIZACÍ PŘI VÝCHOVĚ MLÁDEŽE A ROZVOJI JEJÍCH ZÁJMŮ. KONSTATOVALO MIMO JINÉ, ŽE VZTAH MLADÉ GENERACE K PRÁCI NÁRODNÍCH VÝBORŮ A NAOPAK NENÍ VŽDY USPOKOJIVÝ. O TĚCHTO OTÁZKÁCH JSME HOVOŘILI S VEDOUCÍM ODDĚLENÍ ÚV KSČ SOUDRUHEM VLADIMÍREM VEDROU.

Získat právě mladé lidi pro aktivní práci v národních výborech je jistě jedním z prvořadých úkolů...

Jistě. A to v nejvlastnějším zájmu jak NV, tak samotných chlapců a děvčat a jejich organizace. Jde o to, aby se mladí lidé společně se staršími zkušenými funkcionáři naučili samostatně řešit problémy národních výborů, získali potřebné zkušenosti a znalosti a byli tak připraveni pro svou příští veřejnou činnost.

Jaké je nyní zastoupení mladých v těchto orgánech?

Není malé a potěšitelné je, že má stoupající tendenci. V roce 1964 bylo zvoleno do zastupitelských sborů všech stupňů 34 700 lidí do třiceti let, z toho například do Národního shromáždění deset, Slovenské národní rady tři, do krajských národních výborů 112, do ONV 987 a do místních národních výborů 31 344 mladých poslanců. Celkem 14,2 procenta poslanců všech zastupitelských orgánů jsou mladí lidé a další pracují v občanských výborech, v komisích národních výborů. Do funkcí přicházejí většinou plni nadšení a odhodlání, ale bez zkušeností z veřejné činnosti. Proto potřebují zvýšenou pomoc národních výborů i Svazu mládeže.

Jsou ovšem příklady, kde se o mladé poslance starají dobře.

Samozřejmě, třeba na Děčínsku. Okresní výbor strany se zde již delší dobu snaží přispět k získání co největšího počtu mladých lidí do veřejného života. Ve volbách před třemi lety zde bylo zvoleno téměř dvacet procent mladých do 30 let, celostátní průměr, jak jsem již uvedl, je 14,2 procenta. Také ONV soustavně sleduje podíl mládeže na veřejné činnosti. V polovině volebního období se například konalo společné zasedání rady ONV a předsednictva OV ČSM, problematikou mládeže se zabývala i společná plénа ONV a OV ČSM. Zkušenosti i odtud ukazují, že mládež není dostatečně aktivní především proto, že nemá ráda nevhodné a přežité formy, které se v činnosti některých národních výborů uplatňují.

Jak tedy konkrétně na Děčínsku pracují s mládeží?

Po vzoru akce Strana hovoří s mládeží organizují národní výbory v tomto okrese besedy s mladými lidmi. Třeba v Jiřetíně pozval MNV na schůzi své rady mladé lidi z obce, předsedové jednotlivých komisí je seznámili s tím, co komise dělají, jaké mají plány atd. Jen na této schůzi se přihlásili čtyři noví aktivisté z řad mladých lidí. ONV má zájem rovněž na tom, aby zjistil důvody, proč je část mladých poslanců málo aktivní. Uskutečnil průzkum formou ankety a mladí poslanci se vyjádřili velice konkrétně. Žádali vesměs účinnou pomoc a dobrou informovanost jako základní předpoklad úspěšné práce. Doporučili také zlepšit přístup k mladým poslancům v počátcích jejich činnosti, dávat jim takové úkoly, na které stačí, a využívat jejich iniciativy zejména tam, kde se mohou nejlépe uplatnit. V dubnu letošního roku vyhodnotily rady národních výborů na Děčínsku ve spolupráci s ČSM práci mladých poslanců a od května organizují funkcionáři MNV besedy s těmi, kteří přicházejí v úvahu pro činnost v národním výboru. Cílem je i to, aby si i rada MNV prověřila schopnosti mladého člověka ještě před volební kampaní. Celkem bylo takto v okrese vybráno od začátku roku a pracuje v komisích NV 128 mladých lidí. Takováto systematická práce se pochopitelně vyplácí. I proto plných 94 procent nynějších mladých poslanců bude opět doporučeno za kandidáty.

Co říci závěrem našeho rozhovoru?

To, že iniciativa okresu Děčín přináší nejen nesporné výsledky v získávání mladých lidí pro veřejnou činnost, ale že potvrzuje i požadavek odpovědného a systematického přístupu národních výborů k mladým lidem. Péče, kterou věnujeme mladým poslancům, se vyplatí. Vyžaduje ovšem vpravdě soudružskou spolupráci orgánů státní správy a ČSM. V této souvislosti bych chtěl ještě říci na adresu mladých lidí, že by neměli jen pasívně čekat, až je národní výbor pozve ke spolupráci. Iniciativa by měla vycházet přímo i z řad chlapců a děvčat, měli by se sami aktivně hlásit o tuto spolupráci, o podíl na řízení a správě.

Zaznamenal:
STANISLAV STUDENÝ

Kdo jsou „sepisovatelé" manifestu?

Někdy v polovině dvacátých let hrával Vlasta Burian ve svém divadle na Václavském náměstí drobné skece a uvedl také satirickou scénu o pražských potížích s vodou (dnes bychom tomu řekli komunální satira): vstoupí do domu muž s hlásnou troubou a volá: „Nepoteče voda!" A sotva se jeho hlas slaběji ozve z domu sousedního, přichází další vodárenský zřízenec a překřikuje ho: „Voda poteče!"

Na tuhle scénku jsem si vzpomněl, když jsem v zahraničních novinách četl, že spisovatel Ladislav Mňačko, který je teď v Izraeli, prohlásil, že se vrátí do vlasti a postaví se neohroženě před soud. Vzápětí však Times napsaly, že se prý Mňačko nad touto zprávou srdečně zasmál.

Nebo se v zahraničí píše, že naše vláda odvolala přípravy na oslavu tisíciletí české židovské obce a hned na to prohlásí dotázaný představitel této náboženské obce, že všechny přípravy jsou v proudu.

Nu, co na tom? řekne si náš čtenář. Na Západě je přece svoboda tisku a každý si může psát, co chce. Je to snad ona „svoboda, která by nebyla omezována ničím a nikým", o níž se takto vyslovuje domnělý manifest 183 spisovatelů, 69 umělců, 21 filmových a televizních pracovníků, 56 vědců a veřejných pracovníků s jinými představiteli inteligence? Otiskl jej britský týdeník Sunday Times 3. září a po něm následovala široká kampaň kapitalistického tisku proti Československu.

Svaz čs. spisovatelů se od tohoto „dokumentu" ihned distancoval veřejným prohlášením a každý jeho člen a inteligentní čtenář vytušil, že manifest je zřejmým podvrhem pověstně už známých padělatelských dílen emigrace a špionážních ústředen, jak to v těchto dnech potvrdily jiné hlasy světového tisku. Prozrazuje to hned několik okolností. Vytrhly se myšlenky některých řečníků z červnového jednání pražského sjezdu čs. spisovatelů, kteří ci věru nemohli stěžovat na nesvobodu projevu. Kolem těchto útržků samozvaní autoři manifestu nakoncipovali výzvu k spisovatelům celého „svobodného" a „demokratického" světa o naléhavou pomoc, aby byly uhájeny duchovní svobody a základní práva každého nezávislého (na čem?) umělce, který je v Československu ohrožován terorem státní moci. Apeluje se jmenovitě na Arthura Millera, na Johna Steinbecka (to už se zapomnělo na jeho kladný a nelidský postoj k americké agresi ve Vietnamu?), Jeana Paula Sartra, Jacqua Préverta, na Bertranda Russela, Johna Osborna, Heinricha Bölla, Alberta Mor[illegible] Grasse a hledají kontakty na [illegible]tské spisovatele, na Erenburga (zatím už zesnulého), Solženicyna, Voznesenského, Jevtušenka a nakonec se jako příklad bojovníka za svobodu cituje zavražděný americký president John Fitzgerald Kennedy.

Připojíme-li k tomu pokračující úvahy a komentáře západního tisku, dále apel do svědomí těch, „kteří dosud podléhají nebezpečným iluzím o demokracii a svobodě v socialistických zemích", je nám značka padělatelské dílny zcela jasná. V tomhle apelu je vlastně jádro pudla spisovatelského manifestu. Prozrazuje je i „demokratická" formulace jednoho komentáře, který praví, že „vedení KSČ se rozhodlo zamezit tomu, aby rebelantský způsob nepronikl do nižších vrstev". Ostatně se západními demokraciemi už máme jisté historické zkušenosti z doby Mnichova.

A jestliže komentáře také podotýkají, že manifest byl (doslova a na dotvrzení pravdy) propašován z Československa, aniž je ovšem uvedeno jediné jméno — jistě ne z ohledu na podepsané, ale spíše z opatrnosti, aby se podepsaní jednotlivě také od manifestu nedistancovali jako celý Svaz spisovatelů, jeho výbor, orgány a skupiny — pak jsme tak říkajíc zcela doma, kdo jsou iniciátory této kampaně a tohoto manifestu stylizovaného v tak obecných frázích, že svědčí spíše o „sepisovatelích" než o spisovatelích. Je dokonce pro posměch i těm spisovatelům, kteří by měli proti byrokracii a o potřebnou míru tvůrčí (nikoli vlčí) svobody bojovat čestně doma a bez postranních záludů „páté kolony".

V boji se svobodu a proti fašismu jsme dovedli nasazovat hlavu. Proto je falešné, když se teď někdo domnívá, že za kapitalistickou svobodu se škemrá a když dokonce ti „podepsaní" o sobě tvrdí, že jsou marxisté a komunisté! A když už se manifest dovolává také F. X. Šaldy, pak se nemělo zapomenout na Šaldův výrok, že každá rozluka básníka a národa je neblahá. Ani na to, že Šalda vždy kladl vyšší, nadosobní myšlenku nad partikulární zájmy. (r)

PLAMEN, č. 8/67, srpen 1967, str. 4-7. 12/220/X

JIŘÍ HÁJEK

BEZ VÍTĚZŮ

POZNÁMKY K IV. SJEZDU SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ

Před několika měsíci jsem v Plamenu napsal, že IV. sjezd SČSS bude mít pro literaturu význam jen tehdy, dojde-li na něm k otevřené konfrontaci protichůdných koncepcí literatury a života, které se v období mezi III. a IV. sjezdem střetaly ve vedoucích svazových orgánech i v literárním tisku většinou jen v různých nepřímých, spisovatelské obci a kulturní veřejnosti často nesrozumitelných podobách. V jednom smyslu IV. sjezd toto očekávání splnil: nebyl rozhodně žádnou Paradeschau. Podívané ovšem bylo víc než dost, jenže paráda žádná. Splnil je ovšem bohužel tak, že je nutno se ptát, jaký užitek z toho bude mít literatura. Užitečné je však rozhodně aspoň to, že rozpory nyní ztratily svůj zašifrovaný, zahalený charakter.

Mohly by jej však znovu nabýt, kdyby o sjezdu, o jeho faktickém průběhu a především o jeho některých politicky problematických stránkách zavládlo v naší veřejnosti rozpačité mlčení. Není, o čem by bylo třeba mlčet: ani před těmi, kdo nás v zahraničí nemají rádi, nemáme co zatajovat. Nehledě na to, že zatajování není nikdy k ničemu a je jen směšné. Tak bychom dospěli jen ke vzniku falešných mýtů, které by mohly uvádět některá provokativní vystoupení na IV. sjezdu do zcela nesprávné souvislosti se společensko-kritickým patosem předcházejících dvou sjezdů. Tentokrát však ve skutečnosti šlo o spor těch, kdo orientují literaturu i kritiku na představu nezadržitelného rozkladu a ztráty všech ideálů a iluzí, na představu nezměnitelnosti všeho, co je v naší společnosti nutno změnit, proti nimž stáli ti, kdo chtějí spojit vývoj literatury s pozitivními intelektuálními energiemi, které se v duchovním životě naší země aktivizují v souvislosti s formováním nového modelu socialistické společnosti.

Někteří řečníci skupiny kolem Literárních novin vydávali za vrchol intelektuální smělosti ne snad negování toho, co v přítomném společenském stavu negace zasluhuje, nýbrž i negaci vážného, náročného a ovšem i riskantního úsilí o vytvoření pozitivních alternativ. Přičemž ti, kdo jsou jakkoli podezřelí z tohoto „pozitivismu", byli v řadě projevů morálně diskreditováni jako přízemní realisti, přisluhovači moci, rození oportunisti a prospěcháři. Tyto projevy ostatně navazovaly na dlouhodobou předsjezdovou kampaň Literárních novin, které prezentovaly všechny, kdo s jejich linií nesouhlasí, jako umělecky či odborně neuspěvší snaživce a beznadějné zaostalce.

V určitých situacích měly na sjezdu tyto hlasy dokonce hojné, dobře organizované potlesky. To však nic nemění na tom, že podstatná část spisovatelů se ve sjezdové diskusi distancovala od těchto pseudoradikálů. Ať odpovídali osobně či ve formě kolektivního projevu (jako např. řada slovenských a českých spisovatelů) ať mluvili k politickým či k literárním aspektům současné problematiky, byli to oni, kdo hájili skutečnou společenskou autoritu naší literatury, její zítřek. A co je zvlášť důležité: nebyli to jen spisovatelé-

13/220/X

komunisti, nýbrž také bezpartijní spisovatelé.

Ti, kdo absolutizovali úspěchy naší literatury v období mezi III. a IV. sjezdem, povyšujíce je s jistou dávkou lehkovážnosti na vrchol celého historického vývoje české kultury, činili na sjezdu všechno, aby onomu vzestupu tvůrčích energií naší literatury, jenž se uskutečňuje v posledním desetiletí, nakupili co nejvíc nových, zbytečných překážek. Předpoklady tohoto vzestupu vytvořila naše společnost. Probojovávali je léta i v mnoha velmi konfliktních situacích především jednoznačně angažovaní spisovatelé, protože dospěli k přesvědčení, že socialistická literatura se může rozvíjet jen v permanentní, otevřené konfrontaci s odlišnými, humanisticky inspirovanými koncepcemi. Tento vzestup, kulturně politicky zakotvený v rezoluci XIII. sjezdu KSČ k otázkám kultury, spočívá však na předpokladech, které nelze změnit, dokud tato společnost bude socialistickou společností, jež si klade tyto a ne jiné historické cíle. Uvádět v pochybnost tyto předpoklady znamená jen ohrožovat onen tvůrčí prostor, který si literatura v uplynulých letech vydobyla, v němž se (vedle mnoha netvůrčích, pouze receptivních, napodobivých tendencí) aktivizovaly mnohé cenné a originální, předtím neuplatněné tvůrčí energie.

Základem, na němž spočívá tento vzestup, je vztah ke společnosti, z níž literatura roste, kterou oslovuje, s níž se vyrovnává. Kdo tvrdí, že tato společnost ohrožuje další vývoj literatury celým svým charakterem, svou nekulturností a nesvobodomyslností, ne-li přímo vandalismem, jak to učinil M. Kundera, kdo úmyslně do neřešitelnosti dramatizuje všechny dosud (bohužel) nevyhnutelné rozpory mezi hlediskem denní politické praxe a hlediskem dlouhodobých, celou epochu určujících kulturních zájmů socialismu, podkopává jen tuto primární základnu vzestupu. Ti, kdo takto ženou literaturu a Svaz do otevřených konfliktů s celou naší společností, živí v této společnosti nová ohniska nedůvěry nejen vůči literatuře, ale ke všemu svrchovaně potřebnému a nutnému duchovnímu kvasu uvnitř celé intelektuální fronty. Podporují všechny síly, které, stejně jako na nový ekonomický model, shlížejí i na progresivní kulturně politickou koncepci, vyjádřenou rezolucí XIII. sjezdu, s otevřenou či skrytou nedůvěrou. Je ovšem zcela protismyslné, že ve společnosti, jíž upírají všechny atributy tvůrčí svobody (A. Kliment), jíž dávají za vzor staré rakousko-uherské zákonodárství (I. Klíma), se mohlo zrodit a přinejmenším aspoň čtyři léta (podle Kundery) udržet něco, o čem oni sami mluví jako o československém „kulturním zázraku".

Druhou podmínkou, aby historická šance, kterou si naše kultura vytvořila v poslední době, v níž začíná úspěšně pronikat i do prostředí, od nichž byla zatím oddělena umělou bariérou politických předsudků a diskriminace, je organičnost jejího vztahu k vlastní minulosti. S otázkou, ke komu chceme mluvit a co chceme vyjadřovat v této společnosti, souvisí problém, jaký smysl má socialistický dnešek v souvislosti našich dějin. Které minulé zápasy se prodlužují v našem vlastním směřování. Ti, kdo na sjezdu dokazovali, že literaturu je třeba „emancipovat" od kontinuity s posledními třiceti léty našich literárních dějin, kdo se sice hlásí k literatuře mezi dvěma válkami, avšak přitom se omezují na to, že v ní ideově rehabilitují tendence, které bojovně popíraly socialismus, zbavují i náš literární dnešek perspektiv. Aristokratické estétství, které zdůrazňuje, že literatura nesmí být „spoutávána" a nesmí sama sebe spoutávat žádnými mimoliterárními požadavky, ohledy a zájmy, se na sjezdu kupodivu setkalo na jedné platformě s rabulistickou, anarchistickou „angažovaností", která popírá sám historický smysl této společnosti, šíří nevíru v její možnosti vývoje a proměny.

Třetí podmínka, aby literatura využila možností, které se jí otevřely, je kontakt s pokrokovou světovou literaturou, vědomí vnitřních svazků s literaturami evropských socialistických zemí. Kdo razí hesla o všesvětové kulturní integraci a přitom odmítají jako zastaralý dogmatický předsudek fakt existence protichůdných ideových tendencí uvnitř tohoto celku, kdo zlehčují očekávání kulturní levice kapitalistických zemí, že naše kultura jim bude mít co říci v zápasech, které vedou za naši společnou věc (L. Čivrný), dávají v sázku všechno, čeho naše literatura v mezinárodním kontextu už dosáhla. Existence socialisticky angažované literatury není v socialistických zemích ani mimo ně pouhé abstraktní teorema, jehož oprávněnost je teprv nutno zdůvodňovat, nýbrž realita, s níž se buď cítíme spjati, nebo od níž se budeme záměrně izolovat.

Diferenciace kulturního vývoje socialistických zemí v souhlase s jejich vlastními národními tradicemi a s rytmem jejich společenského vývoje, jakož i osamostatňování kulturní politiky západoevropských komunistických stran, které se uskutečňuje v posledních letech v souvislosti s obrodným vlivem XX. sjezdu KSSS, je spjata s uznáním práva každé složky světového revolučního hnutí na samostatné řešení její vlastní problematiky — v politice i v kultuře. Tento pozitivní proces, jehož osobitým projevem jsou v kulturně politické rovině i závěry XIII. sjezdu KSČ, vychází ovšem z předpokladu, že reklamujíce právo na vlastní kulturně politická řešení, přiznáváme stejné právo i druhým. Přičemž však v těchto podmínkách kulturně politické diferenciace dvojnásob záleží na tom, abychom

14/220/X

uhájili jednotící principy tohoto rozrůzněného celku proti všem, kdo si vykládají diferenciaci jako desintegraci. I proti těm, kdo využívají každou příležitost k prohlubování existujících diferencí socialistických zemí, kdo podporují pocity odcizení, lhostejnosti i nedůvěry mezi nimi. To se netýká jen našeho vztahu k sovětské literatuře a k literaturám socialistických zemí, ale zrovna tak i např. poměru k italské a francouzské kulturní levici.

To se však týká dokonce i vztahu české a slovenské literatury. Spisovatelé z okruhu Literárních novin, kteří se sami cítí už skoro pod penzí v onom „zintegrovaném" evropském kulturním světě, úplně zapomněli před jeho branami slovenskou literaturu, jejíž dosavadní možnosti uplatnění v zahraničí jsou skutečně naprosto neúměrná ku stavu hodnot, které obsahuje. Protože těžisko těchto hodnot tkví pořád ještě v socialisticky angažované moderní realistické tradici, neberou tyto její podoby pražští světoobčané většinou vůbec na vědomí. Tento postoj má důsledky pro celou situaci Svazu čs. spisovatelů. Ukázalo se to na sjezdu. Zatímco pro ideový význam obou předcházejících sjezdů byly velmi důležité hlasy slovenských spisovatelů, na tomto sjezdu jsme slyšeli, pominemeli menší improvizovaná vystoupení i dopis nemocného L. Novomeského, mluvit pouze A. Matušku. Jinak byl sjezd tentokrát jen českou záležitostí. A přitom to byl právě Matuška, kdo nejpřesvědčivěji odpověděl na všechny eskamotáže s pojmem svobody, jichž jsme byli na sjezdu svědky. Těm, kdo nás přesvědčovali, že podstatou svobody je emancipace literatury od společnosti, od vlastních duchovních dějin i od souvislostí s pokrokovou světovou kulturou, Matuška odpověděl, že cena svobody je měřitelná vždy nakonec jen hodnotou jejích plodů. Svoboda znamená pochopit, co v dané historické a společenské souvislosti je třeba udělat.

Sjezd také potvrdil, že k nejžalostnějším úlozе jsou v podobných situacích zpravidla odsouzeny pokusy slučovat neslučitelné, zakrývat názorové rozpory nic neříkajícími kompromisními formulacemi, tancem mezi vejci. To se ukazuje na osudu tzv. „Stanoviska ÚV SČSS k některým otázkám československé literatury", jež mělo nahradit sjezdový referát. Toto stanovisko nevyjadřuje nakonec, jak prokázala sjezdová diskuse, nikoho a nic. Neformuluje otázky, v nichž se názory spisovatelů na sjezdu nejpříkřeji rozešly, nepokouší se k nim zaujmout stanovisko, jež by mohlo být aspoň východiskem další diskuse. Tone v neurčitosti, obchází sporné otázky obojakými formulacemi, pokouší se „překlenout" navzájem si odporujícími [illegible]mi.

Nejhůř ovšem zaskočává tam, kde má formulovat socialistický charakter naší literatury. Jejím jednotícím principem je podle autorů Stanoviska humanismus. Kritériem tohoto humanismu jim však je jen antické rčení „Nic lidského mi není cizí", spojované s Marxem patrně hlavně proto, aby se odsunula mimo diskusi vlastní marxovská koncepce humanismu, vyjádřená stejně ve spisech Marxova mládí jako v klasickém jádru jeho díla. Přirozeně nebylo Marxovi a nemůže být ani dnešnímu socialistickému spisovateli cizí nic lidského. Úplné vědomí skutečnosti a člověka, poznávání všech podmínek a forem jeho existence je však jen východiskem a předpokladem marxovské koncepce humanismu. Není a nemůže být jejím kritériem. K lidské skutečnosti naší doby patří právě tak různé podoby odcizení jako boj proti jeho příčinám, který má v socialistické společnosti poprvé v historii neutopistické, reálné předpoklady. Projevem lidí jsou zrovna tak přízemní ideály konzumního štěstí jako představa plného tvůrčího lidství, chytrá přizpůsobivost stejně jako potřeba nového definování základních lidských mravních hodnot, vražedné válečné pudy stejně jako nejušlechtilejší city lidské solidarity. Poznání úlohy lidské situace je však pro každého humanistu, a tím spíš pro humanismus marxovského typu, jen předpokladem určité hierarchizace lidských i společenských hodnot, i kritiky nehodnot; je jen základnou, na níž formuluje svou vlastní koncepci. I mezi humanisty jsou při tom diametrální rozdíly. Jedni chápou lidské odcizení jako věčnou, nezměnitelnou lidskou situaci. Marxističtí humanisté v něm naproti tomu spatřují společenský fakt.

Proto tvrzení, že každou „novou pravdu o člověku" lze označit za humanistickou, které čteme ve Stanovisku, je méně než polopravda: humanistickou nebo nehumanistickou se může stát teprve tím, jaké místo, jaký smysl ji spisovatel dává v hierarchii lidských hodnot, pro niž svým dílem pléduje. Méně než polopravda je i tvrzení, že kultura, která si otázku „poznání člověka" neklade, je „pouze neodpovědným prostředkem různých účelů, propagandy a manipulace s člověkem, se společenskými skupinami a s celými národy". Zdo se ptám, kam zařadit tvorbu básníků a spisovatelů, kteří v Americe, ve Francii, v Německu a v desítkách dalších zemí hojují proti americké válce ve Vietnamu. Taková tvorba je podle citované formulace Stanoviska asi vlastně též jen „neodpovědným prostředkem různých účelů". Nehledě na to, že významné směry moderní marxistické estetiky už dávno pokládají za překonané pojetí umění jako formy poznání člověka, kladoucí proti němu koncepci umění jako funkce všestranné aktivity, realizace člověka jako tvůrce (naposledy Garaudy

v „Marxismu XX. století"), je vcelku jediným výsledkem pokusu o určení socialistického charakteru naší literatury něco, co samo postrádá charakteru. Nejpovážlivějším nedostatkem tohoto Stanoviska je prostě absence stanoviska.

Tento elaborát nikoho k ničemu nezavazuje, k ničemu nevybízí: nikomu, avšak zejména našim mladým spisovatelským druhům, nenavrhuje žádnou perspektivu. Přesto, že ve sjezdové diskusi názorové rozpory, které tento dokument obchází, se vyhrotily s nekompromisní ostrostí, bylo toto tzv. Stanovisko nakonec přijato do „programové" části sjezdové rezoluce, aniž se v ní obráží cokoli z toho, oč na sjezdu šlo, o čem na něm byla vlastně doopravdy řeč.

Sjezdem tedy začíná otevřené střetnutí těchto dvou koncepcí. Nejpošetilejí by si nové svazové orgány (lépe řečeno většinové seskupení jejich české části) počínaly, kdyby se snažily této konfrontaci zabránit, nebo kdyby ji chtěly zkreslovat skupinově mocenskými intervencemi. Chci říci za náš časopis, že právo vyslovovat náš vlastní názor na věci literatury a života si chceme uhájit i nyní. Ujišťuji naše přátele i odpůrce, že žádný nápor negativistických nálad ani aristokraticko-estétských tendencí nás nezatlačí do spojenectví s nějakými nedogmatickými kalkulacemi. Spojení se všemi, kdo v tomto těžkém a vážném období nového formování naší společnosti usilují o zmnožování intelektuálního potenciálu revolučního hnutí a jeho strany, využívajíce všech podnětů moderního světového marxistického myšlení, budeme z hlediska svých cílů dál usilovat o rozšiřování tvůrčího prostoru literatury: nejen pro nezbytné formální experimentování, nýbrž zároveň pro její společenskou podnětnost, pro její schopnost projektování neuskutečněných dimenzí člověka, jeho nerealizované touhy. Tato podnětnost se bude projevovat vždy i ve formě nových znepokojivých otázek, kladených společnosti. To je však něco jiného než šíření desperátských nálad, pocitů bezmoci, sugerování nezměnitelné, osudové danosti dnešních podob lidského odcizení. Úkolem naší literatury je co nejúplnější sebeuvědomění socialistické společnosti i všech jejích historicky podmíněných rozporů. Jejím úkolem bude i povzbuzování a zmnožování tvůrčích energií, které naléhají na její proměnu, přibližující socialismus jemu samému, jeho vlastnímu charakteru a historickému smyslu.

PLAMEN, č.8/67, srpen 1967, str. 4-7.

RUDÉ PRÁVO, 12. září 1967, str. 7.

Sunday Times sám pochybuje o tzv. »manifestu čs. spisovatelů«

Plagiát rozšířila organizace uprchlíků FCI

LONDÝN 11. září (Zpravodaj ČTK) — Řada čtenářů britského listu Sunday Times, který před týdnem zveřejnil podvržené hanlivé provolání, které hrubě pomlouvá zřízení, vnitřní a zahraniční politiku ČSSR a které bylo nazváno »manifestem čs. spisovatelů«, vyslovila pochybnosti o autentičnosti tohoto »dokumentu«. Přiznal to v neděli sám list Sunday Times.

List píše, že řada čtenářů v Británii i v zahraničí se domnívá, že »manifest« není autentický a že je podvrhem. Redakce listu, která se obrátila také na některé světové autory se žádostí, aby se k »manifestu« vyjádřili, zřejmě ve své protičeskoslovenské kampani neuspěla. Peter Weiss, slavný německý dramatik žijící ve Švédsku, dokonce prohlásil, že »manifest« může být provokace. John Osborne označil »manifest« za mimořádně naivní, a pochybnosti o jeho pravosti vyslovil i britský dramatik Arnold Wesker.

»Manifest« rozšířila do redakcí britských listů organizace československých uprchlíků FCI, která sídlí v Londýně a jejímž vedoucím je československý emigrant Josef Josten. Josten vydával v Londýně emigrantský časopis Čechoslovák, který v červenci pro nezájem čtenářů finančně zkrachoval a přestal vycházet. Josten sice slíbil odběratelům, že jim vrátí předplatné, ale dosud to neučinil. V posledních týdnech hledal zoufale možnosti, jak zlepšit finanční situaci. Je tedy možné mít důvodné podezření, že Josten vyrobil dokument, označil jej za »manifest« československých spisovatelů a prodal redakcím britských listů, z nichž některé ochotně tisknou protičeskoslovenské pamflety.

PLAMEN, č. 8/67, srpen 1967, str. 8-12.

16/220/X

SJEZD Z JEDNÉ STRANY

/ Výňatky /

V. ZÁVADA

...V umění má právo na existenci každé poctivé a čestné úsilí. V umění stejně jako ve vědě je třeba dovádět problémy až do konce. Dovádět do konce a podívat se na ně ze všech stran. Všechno na světě má svůj líc a má svůj rub. Jednu stranu odvrácenou do stínu, druhou obrácenou ke světlu. A tak je tomu i s absurditou v lidském životě. Vedle absurdity pekla, hlouposti a tmy projeví se někdy v životě i jakási absurdita jiná: řekněme třeba absurdita světla. Absurdita lidské naděje, která se nevzdává, bojuje a doufá, i když se už zdá, že je všechno ztraceno. Projevuje se v něm občas i jakási absurdita zázraků a divů, které člověk dokáže, když chce a umí. A vedle té absurdity lidské zbabělosti a necitelnosti též jakási absurdita lásky, obětavosti a hrdinství. Ale to vše jen tak na okraj jednoho problému, který se u nás v poslední době tak trochu rozvířil...

Z dopisu L. NOVOMESKÉHO:

Vo všetkých dobách i dnes vo vzťahoch Čechov a Slovákov zohral kultúrny front — a najmä spisovatelia — významnú úlohu. Čím by dnes slovenskí a českí spisovatelia mohli a mali prispieť k vyjadreniu a riešeniu problémov v tejto oblasti?

Český tým, že by si spontánne uvedomili a sústavne každodenne, nedeklaratívne, t. j. nie jednorázovo uvedomovali českú verejnosť, aká zodpovednosť leží na nej aj za to, aby sa s ňou v spolku žijúci Slováci necítili iba trpenými podpredsedami a námestníkmi a nesúcou, menejcennou menšinou s veľkodušne obdarovanou jednotretinovou kvótou, ale rovnocenným a rovnoprávnym partnerom: národom, ktorý v mnohom ohľade iba teraz dotvára a dobodúva atribúty svojej svojbytnosti, nad čím sa české publikum nesmie horšiť, ale musí tento proces v záujme slobody prijímať s porozumením, dokonca i s nezištnou pomocou;

slovenskí zasa aj tým, že by prijal prenásledovali svojou kritikou a polemikou bujnejúcu samorastosť v svojej fajte a v svojej provincii, pretože sa pomaly sotva pomestí do vlastnej kože, aby aj týmto spôsobom sa ozdravoval a vytváral a spevňoval náš národný charakter, ktorému miesto na slnku a patričné miesto vo svete nevyujúkame ani nevykričíme a vonkoncom už nie tým, že sa budeme búchať do prs a bujarým hlasom sa chvástať, akí sme boli a akí sme neprekonateľne znamenití pašáci.

Mal by sa tým zapodievať aj náš IV. sjazd. Mal by. Keď nie tento, tak niektorý ďalší rozhodne.

J. PILAŘ:

...To neznamená, že považujeme za správný (nakladatelský) monopol. Proti poslednímu sjezdu se i v této věci mnoho změnilo. Beletrii daleko víc se zabývají Mladá fronta, Naše vojsko, krajská nakladatelství, nyní i Svoboda a brzy snad i Práce. Z našeho hlediska je si jen přát, aby při dobývání prostoru pro tato nakladatelství nešlo o vlčí zápas o atraktivní a prodejné tituly, nebo i diskreditační manýry vůči svazovému nakladatelství, ale o soutěž, kdo líp pracuje s autorem, kdo ho líp dovede vydat i prodat ...Zdá se nám ...nespravedlivé, jestliže se mezi populární autory a velkou čtenářskou obcí a mezi konzumní autory položí pejorativní rovnítko a pak se na jejich adresu vznese obžaloba, že to oni znesnadňují vydávání experimentální literatury. Úměrn, kterou pochopí malé dítě, říká, že nebýt těchto autorů, nemohlo by nakladatelství vydávat ani laboratorní práce, ani sborníky, ani teoretické práce, ani časopisy, ani mnohou poezii a ani řadu prvotin a novinek. Nám naopak připadá, že vůči mnohým populárním autorům — byť podle honorářové vyhlášky — vystupujeme v roli vykořisťovatelů. Uvedu jen několik vybraných příkladů. Mňačko za posledních pět let nám přinesl čistý zisk 1 200 000 Kčs, Vl. Neff dokonce 2 200 000, Otčenášek 1 000 000, Werich 700 000, Drda 1 600 000, Zd. Pluhař 1 000 000. Mohl bych vyjmenovat i výši ztrát jiných titulů a pak by populární autoři vypadali zase jako mecenáši těch, kteří je zavrhují, nebo na ně ukazují prstem...

P. KABEŠ:

...Známá čísla XIII. sjezdu KSČ o struktuře členstva názorně ukazují prakticky zanedbatelný podíl zejména studující mládeže ve stranických organizacích. Lze se domnívat, že není řešením stranicky aktivizovat exponovaná představitele jakéhokoli oboru lidské činnosti, tím méně mladé autory, kde zejména hrají roli často i osobní tvůrčí faktory. Celá otázka je zřejmě složitým psychologickým jevem spojeným i s kritickým pohledem na léta nedávno minulá. Proto mladí autoři, kterým je blízké humanizační úsilí všech složek národa, kteří si váží práce starších spisovatelů-komunistů a zvlášť jejich kulturně politické předválečné práce doufají, že i jako nestraníci se budou moci plátně a plnoprávně zúčastňovat života své spisovatelské organizace...

K. BEDNÁŘ:

... Významný starý spisovatel a vědec, nesporně zasloužilý a nevymazatelný z literatury mezi dvěma válkami, mi před sjezdem řekl: „Posláním tohoto sjezdu by mělo být obnovení pocitu důstojnosti spisovatele." Měl pravdu. Pocit důstojnosti nemůžeme mít v džungli, ale jen tam, kde vládne minimální zásada fair play. ... Nejsem jistě sám, kdo pociťujeme více či méně nepříjemně důsledky nerovnováhy, která charakterizuje současné kulturní poměry. Včerejší extrém jako by byl nahrazován opačným extrémem. Někomu se to může líbit, někdo z toho možná může i těžit, ale odložíme-li zoufnou řeč abstrakcí a teorií, dá se to vystihnout slovy „od zdi ke zdi". Přimlouvám se za to, abychom usilovali o vytvoření rovnováhy ...

E. GOLDSTÜCKER:

... Musíme se na tomto sjezdu, a to je centrální otázka, uvědomit odpovědnost za okolnosti, za nichž jest nám žít a působit, jako lidé pera. Bez tohoto uvědomění je zde nebezpečí, že se budeme oddávat iluzím a vznášet maximální požadavky, které nejsou v souladu s možnostmi. Pak vyrůstí někde v absurdnu. Za takovou ústřední podmínku, za níž existujeme v těchto letech v naší společnosti, je podle mého názoru to, že ve společnosti našeho typu zákonitě se vytváří stálé napětí mezi literaturou na jedné straně a odpovědným vedením naší společnosti, strany a státu na druhé straně. Je to zákonité stálé napětí, které vyplývá v podstatě z toho, že odpovědní vedoucí naší společnosti u vědomí obrovských úkolů, které si naše společnost vzala do programu, nejvýšší jaké kdy jaká společnost v historii si vědomě formulovala, usilují o to, aby všechny síly společnosti byly zmobilizovány a napřeny směrem k uskutečnění těchto velkých úkolů.

M. JAŠICZEK:

... Prošli jsme mnoha životními zkušenostmi a jsme názoru, že svoboda nemůže existovat bez spravedlnosti a spravedlnost bez svobody. Jsou to hodnoty závislé a nedělitelné. Svoboda bez spravedlnosti je planá a neúplná, spravedlnost bez svobody je slepá a často i krutá. Svoboda a spravedlnost a úcta k pravdě jsou podstatou socialistického humanismu, který může zachránit hodnoty našeho světa. Proto si vážme těch, kteří uvažují a jednají svobodně, ale ještě více těch, kteří uvažují a jednají správně ...

IVAN SKÁLA:

... Nejde ovšem jen o rozšiřování svobody pro literaturu, ale především pro člověka, pro lidskou osobnost, a tu se mi zdá ovšem značnou neskromností líčit věci tak, jako by literatura a spisovatelé byli jedinou silou, která dobývá pro člověka svobodu. Nepodceňuji význam literatury v tomto úsilí, přinesla tu svůj významný podíl a přinášela ho ostatně všechna velká literatura minulosti. Ale k rozšiřování lidské svobody je zaměřeno úsilí celé socialistické společnosti a to je také programovým cílem komunistické strany. To přece nelze popřít nějakým poukazem byť na jakkoli velké obtíže, nedostatky a chyby praxe. A je už úplně absurdní, jestliže z některých nápovědí, jež soustavně předkládají svým čtenářům např. Literární noviny vyplývá, jako by tuto svobodu bylo třeba rozšiřovat jaksi proti principům naší společnosti, proti strukturám, které se prý rozpadají, jakoi mimo stranu nebo dokonce proti straně. Není to jen absurdní, je to podle mého názoru i představa dobradružná a nebezpečná pro pozitivní vývoj literatury i pro růst čtenářské důvěry ...

Bylo by ovšem zároveň na škodu, kdyby někteří lidé rozšiřování prostoru pro literaturu chápali a pokoušeli se uskutečňovat jako rozšiřování prostoru pro své osobní nebo skupinové ambice. To by mělo ovšem pro skutečnou šíři spisovatelské svobody naopak negativní vliv a znamenalo by jakési omezení a ohrožení. Uskutečnění jakýchkoli monopolních mocenských ambic jedné skupiny by znamenalo, že naprostá většina spisovatelů, kteří do žádné skupiny nepatří, ale kteří mají svou nemalou čtenářskou obec a jejichž knížky bohužel nejsou na trhu, by opět a v ještě větší míře byla ve faktický nerovném postavení, byla by přehlížena a odsouvána stranou ...

JIŘÍ HÁJEK:

Nepřestává mne mrazit, uvědomím-li si, s jakou ošklivou lehkostí žonglére-iluzionisty odepsal M. Kundera z historie obou našich literatur celých předchozích třicet let. Uvědomil jsem si totiž, že tato léta představují většinu života a tvorby spisovatelů, přítomných v tomto sále: má historická paměť mi napovídá dlouhou řadu slovenských a českých spisovatelských osobností, dlouhou řadu děl, která, počínaje Vančurovými Obrazy z dějin, přes Fučíkovu Reportáž, přes poválečného Halase, Hrubína, Kostru, Závadu, Korvaše, Holana a Nezvala až k Jilemnickému, Tatarkovi, Mihálikovi, Drdovi, Hečkovi, Mináčovi, Řezáčovi, Kalnarovi, Dranaldovi, Jašíkovi, Mikuláškovi a mnoha dalším, řekněme včetně nás nepatrných, zde přítomných, představují historickou kontinuitu ducha našich národů, bez níž bychom byli prostě národy bez cti, bez páteře a také bez naděje a práva na budoucnost. Kdybychom u Úmrtí nynější — kulturně prý už tak utěšeně integrované — Evropy měli dnes zaplatit tak vysokou daň, že bychom se těchto jmen a hodnot posledních třiceti let měli zříci, bylo by se nutno ptát, jaký smysl má naše přítomnost v tomto zintegrovaném kulturním ráji. Jde o to, abychom do něho vstupovali se svou vlastní tváří a ne s vypůjčenými škraboškami.

To je však jen jedna, avšak neobyčejně vážná stránka věci. Druhou stránkou je náš literární a kulturní dnešek. I bez všech žonglérských nadsázek se nám patrně jeví všem jako období vzestupu tvůrčích energií naší literatury. Nevynořuje se však z absolutního vzduchoprázdna a bezcharakternosti předchozích třiceti let: takové zázraky se v kultuře nedějí. Podílejí se na ní rozmanité a rozdílné umělecké i myšlenkové tendence, které tuto minulost rozvíjejí i tvořivě překonávají, z nichž ovšem většinu Kundera nebere na vědomí, ba, značně nevybíravými prostředky ji potírá a dává potírat.

Z prohlášení spisovatelů V. MIKÁLKA, J. ŠPITZERA, M. VÁLKA, VL. MINÁČE, JANA KOSTRY, A. MATUŠKY, K. ROSENBAUMA, A. LUSTIGA, J. DRDY, J. HANZELKY, J. GLAZAROVÉ

„... projednávání závažných otázek, na jejichž vyřešení byl sjezd svolán, se nedělo na žádoucí úrovni. Způsob, jak se v některých diskusních příspěvcích otázky nastolují, nejen že narušuje důstojnost sjezdu, ale dostává často nežádoucí politický, lépe řečeno politikářský aspekt... Jsme přesvědčeni, že zájmem převážné většiny účastníků našeho sjezdu je další proces demokratizace naší společnosti a jeho nerozlučné spojení s celým jejím duchovním životem."

„... Mámo smutný pocit, že se ve styku spisovatelů vytrácí vzájemné úcta.

M. LAJČIAK:

Nic zřejmě nemámo poznat z reality života, všechno mámo poznat prostřednictvím současných veleduchů světovosti a evropanství, kteří s námi hazardně žertují. Ale i ti, co uznávali a uznávají diferenciaci, budou jistě ke mně tolerantní. Pochopí, proč jsem musel s trpkou ironií a sebezapřením odmítnout politikaření na tomto sjezdu — sektářské a dogmatikářské.

Z prohlášení stranické a vládní delegace, přednesného 29. VI. 67 s. J. HENDRYCHEM:

Stranická delegace je přesvědčena, že žádný komunista a čestný občan socialistického státu nemůže souhlasit s tím, aby socialistická cesta našeho lidu byla kladena na úroveň dobé temna a nacistické okupace, aby byla snižována revoluční úloha našeho lidu, a rozhodně odmítá tyto názory. Stejně tak rozhodně odmítá, aby pod všeobecnými hesly svobody, humanismu a demokracie byla podsunována sjezdu a jeho prostřednictvím naší veřejnosti snaha žádat právo svobody pro nepřátelské názory... Jestliže byl sjezd zneužit k tomu, aby se svoboda zaměnila anarchií a bezohledným právem svobodné propagace reakčních a historií odsouzených názorů, musí být jasně řečeno, že tato republika je republika socialistická, její moc je mocí svazku dělníků, rolníků a inteligence a slouží výhradně pracujícímu lidu... Stranická delegace se ztotožňuje s vystoupením těch účastníků sjezdu, kteří pozvedli svůj hlas proti pokusům politicky zneužít sjezdu a vytvářet atmosféru proti úsilí řešit otázky, nastolené v rezoluci XIII. sjezdu o socialistické literatuře.

A. PLUDEK:

Literární noviny neinformují veřejnost ani co nejúplněji, ani co nejspravedlivěji jak o dílech jednotlivých autorů, tak o tendencích a koncepcích v současné tvorbě, ani neumožňují všem spisovatelům stejně využívat tohoto celosvazového tisku jako svá tribuny. Naopak prokazatelně preferují členy skupiny, která se kolem nich konstituovala a která zároveň zaujímá klíčové pozice ve svazových orgánech, a současně ignorují ty, kdo k jejich kamarádskému seskupení nepatří, suplujíce tak předem roli cenzury... Ale ignorování není jedinou zbraní literárních novin proti těm, kdo k nim jako k mocenské skupině nepatří. Horší je znevažování spisovatelů, jež na jejich stránkách často suplujo věcnou a argumentující polemiku... O znevažování a osobních výpadech ze strany redakce nebo a jejím souhlasem otištěných mohou říci své i jiní. Námětkou třeba spisovatelka takového formátu jako Jarmila Glazarová. Nebo i Jan Weiss, jehož před časem kriticky zpolíčkoval Oleg Sus...

Na druhé straně LN jasně preferují členy své skupiny, své vlastní redaktory či stálé externisty. Je snadné dokázat, jak velkou pozornost a plochu věnují třeba Ivanu Klímovi či L. Vaculíkovi a srovnat tuto pozornost třeba námětkou s Vl. Nečlem nebo s posledním dramatickým dílem Březovského atd. Ale nejen recenze, také celý systém anket, citací, rozhovorů a odkazů je vytvářením hierarchie hodnot, jež má před veřejností tvořit prestiž pro ty, kdo se kolem redakce seskupili. ... Není divu, že si redaktoři spisovatelé navzájem píší pochvalné recenze na své knihy, či si je dávají od členů redakce psát.

... Mám obavy, že řečmi o diferenciaci literatury jsou zastírány skupinové cíle, jež jsou mimoliterární, to jest úsilí zmocnit se pozic ve svazových orgánech, hlavně v tisku a vytvářet si prestiž jako devizu společenského postavení. Precedens vytvořila nějakou skupina kolem Května, jež, poněkud pozměněna, tvoří dnes hlavní kádr kolem LN. Zmocnila se totiž po promyšlené kampani rozhodujících pozic ve Svazu spisovatelů na minulém sjezdu a na dnešním je chce ještě upevnit. Je mi nepochopitelné, proč hlavní představitelé literatury, zrají umělci, tehdy tak bez boje ustoupili. Tím byl vytvořen onen zmíněný precedens, že totiž v čele Svazu spisovatelů nejsou nejzralejší umělci, nýbrž mocenští představitelé skupin, kteří mají ještě zrání teprve před sebou, anebo také prověrku, při níž se nemusí ukázat vyvolenými.

... Velmi jsem přemýšlel, jaký význam má Svaz spisovatelů pro ty, kteří nepatří k žádným... mocenským seskupením. Patřím mezi tyto osamocené a myslím, že je nás tu na-li většina, tedy nezanedbatelná část... A bojím se říci, že za okolností, zmocní-li se jakákoli skupina trvalo monopolu při ovládání Svazu spisovatelů, přestává mít pro nás existence této organizace smysl.

J. HANZLÍK:

... Jde mi ... o charakterizaci z hlediska dnešního názorového a uměleckého postoje někdejších hlavních autorů Května, neboť právě v tom a právě zde dnes leží podstata oné spříznělosti této v širším slova smyslu „skupiny" — nic tedy na věci nemění fakt, že do myšlenkového okruhu dnešních Literárních novin a Orientace patří i autoři, kteří v době Května nepublikovali, nebo aspoň ne v Květnu, či to, že jiní naopak odpadli.

Faktem zůstává, že se o zásadní slovo hlásí generace těch, kteří poznali z bezprostřední zkušenosti odlidnost halasných programů a hesel literárního ovzduší padesátých let (ostatně mnozí z nich se aktivně podíleli na utváření negativních rysů literatury té doby) a lze tedy od nich čekat, že jako určující síla dalšího svazového života bude skeptická k jakýmkoli novým mýtům, že bude vzdálena poloprav či dokonce nabubřelého mentorování. Lze od této generace očekávat, že demokratizaci v literatuře nebude chápat jako demokracii pro jednu, byť většinovou stranu. Lze od ní jistě očekávat, že se vyhne umělému a klubovému vytváření nových literárních božstev a polobožstev. Že tak zvanou normalizaci kulturního dění nebude chápat jako doktrinářské vnucování sezónních receptů. Lze od ní jistě konec konců očekávat i to, že nebude nutně retušovat svůj vlastní umělecký a teoretický vývoj v domnění, že knihy a svazky časopisů, které si v knihovnách nikdo nepůjčuje, byly dány do stoupy. Prostě lze od této nadskupinové skupiny plným právem očekávat odstranění mnohých omylů a křivd.

12 Sjezd z jedné strany

O. SOLER:

... Nejpodstatnější příčina existence pocitu dvou duchovních atmosfér (mezi literaturou v pražském centru a v krajových střediscích) však zřejmě spočívá v něčem jiném. Je to podle mého mínění v nazírání na smysl a poslání literatury vůbec, přesněji řečeno na společenskou funkci literatury. Obrazem tohoto rozporu je konečně i návrh Stanoviska ÚV SČSS k některým otázkám československé literatury. Je zajisté správné, že se připravovatelé sjezdu vzdali marné naděje ze sjezdové tribuny naši literaturu klasifikovat, nemyslím si však, že původní záměr, totiž, že smyslem sjezdu je analyzovat a pokusit se zhodnotit stav a úroveň naší literatury a zabývat se jejím posláním, byl omylný. Na sjezdu se mluví a bude mluvit o podmínkách, v nichž se naše literatura rozvíjí — tím spíše je ovšem podle mého názoru třeba říci, jaké jsou podmínky a pro jakou literaturu, jaké pravdy a jaké programy ji určují a jaký má k nim postoj Svaz, nikoli ovšem proto, aby něco z toho vylučoval, nýbrž aby se vyslovil ke směřování tvůrčího vývoje. Časopisecká kritika, ostatně v mnoha případech vědomě rezignující na společenské poslání literatury a nejednou spíše skandální než odpovědná, na takový úkol přece stačit nemůže.

Stanovisko také akcentuje z kulturní rezoluce XIII. sjezdu KSČ potřebu mnohotvárnosti, potřebu diferenciace literatury a nezbytnost tolerance k experimentu. To je nesporně dobré a potřebné. Jenže v části kulturní rezoluce, kde se mluví o tom, co je potřebí tolerovat a podporovat, kde se mluví o realistické literatuře jako o hlavním proudu naší literatury, se ve Stanovisku nemluví... Dnes mají právo na život zřejmě všechny směry, proudy a skupiny, jen ne ten tvůrčí proud, který je vytvářen výraznou většinou našich spisovatelů. ... Vylučovat realistickou literaturu by znamenalo naši literaturu odzbrojit. ... Promiňte mi, jestliže vystavím svůj dojem, že tady ani tak nejde o realismus jako o ideovou angažovanost těchto napadených či ponížených spisovatelů a této napadené či ponížené literatury. ... Polemika s praxí socialismu je nesmírně potřebná, nemohu se však ubránit dojmu, že mnohdy jde o vylučování socialismu vůbec. Jsem přesvědčen o potřebě diferenciace tvorby, ale stále častěji si kladu otázku, zda lze prostě jen diferencovat bez hierarchizace hodnot.

J. JANŮ:

U desítek západních teoretiků se můžeme dočíst v přesvědčivě formulovaných argumentacích, že realismus „klasický" dožil a není už možný, že neexistuje už ve vědomí člověka, že je cizí svět a cizí individuum. Skutečně, starý realismus už není možný, to se ukázalo nejlépe v naší éře socialistického realismu. Ale proč by nebyl možný realismus nový? Je v umění vůbec něco nemožného? Není nemyslitelné, že se tykadla umělce naučí reagovat na „reality potřeb", o nichž jsem zde mluvil. Poukazuji tu např. na jednoho velkého, už světově proslulého západoněmeckého spisovatele Heinricha Bölla. Böll vůbec nedbá odcizení, zvěcnění, rozštěpenosti atd. Nedá se rušit ve svém poslání. Nepopírá, že toho všeho je svět plný, ale považuje za fundamentální úkol umělce — za přirozenosti umělce — tyto kategorie ve vědomí lidí překonávat, z vědomí lidí odbourávat a vnášet naopak do vědomí lidí pojetí světa takového, jaký je nejlepšími kulturními tradicemi od pradávna dědin.

J. ŠKVORECKÝ:

Sekce překladatelů, organizace velmi přísně výběrová, dělá vše pro to, aby ukončila existenci tzv. řemeslného překladatele, jehož kolegiální společnosti ve svazu se někteří spisovatelé tak děsili. Typ člověka, který překládá bez lodu a skladu všechno co mu přijde pod ruku, který nemá svoje umělecké ambice a touhy, aby směl a mohl mateřštinou tlumočit autory, které miluje, nezadržitelně vymírá. Samozřejmě ani u nás si profesionální překladatel nemůže jen vybírat a překladatel, jenž je zároveň i spisovatelem, bude vždycky v menšině. Ale zdrcující většina lidí sdružených v sekci jsou osobnosti, které svůj překladatelský sen mají a houževnatě usilují o jeho realizaci. Když ví, někteří z nich nepíší možná jen proto, že jsou příliš přísnými autokritiky a jak je znám, jsou autory alespoň doslov, recenzí a kritických článků. Někteří na úrovni nerozeznatelné od úrovně profesionální literární vědy. Jmenuji třeba jen Emanuela Fryntu, Rio Preisnera, Josefa Čermáka a další.

A tzv. „čistí" překladatelé? Může někdo změřit, jak velký podíl na utváření stylu současné prózy měly překlady např. moudelů Pellarových, jak přibližila klasické autory dnešní senzibilitě díla Skoumalova, Tatjany Hašková, Břetislava Štorma, Vladimíra Mikeše, O. F. Babíera a jiných?

A. MATUŠKA:

... Viditelně i neviditelně se nad tímto naším sjezdem vznáší deviza svobodné tvorby, svobodného prostoru pro literaturu jako základní podmínky jejího normálního krevního oběhu. Pomyslíme-li nejen na to, kolik dobrých zpráv nám to přinese a ještě přinese, ale i na to, kolik a jaké tvořivé energie to už uvolnilo a ještě uvolní, je to dobré, je to znamenité heslo. Ale nemělí bychom exaltovaně absolutizovat, měli bychom se dohodnout, i když i na takovém hloupém truismu, že svoboda neznamená, že budeme dělat, co se nám zlíbí, že znamená také, že budeme z vlastního rozhodnutí dělat, co je třeba dělat; není to jen cíl, je to i prostředek, a její váha se rovná přesně váze jejích plodů. Svobodný je básník a spisovatel, který si neulehčuje svoji práci, který necouvá před překážkami, které skutečnost staví do cesty jeho umění, který po novém i po starém, zkrátka po svém tyto překážky zmáhá a bez bázně, ale i bez cynismu se dělí o to, co našel, nasiluje o jiné. Méně, zdá se, je svobodný básník a spisovatel, vedený jen snahou být cosi extra, být originální děj se co děj, snahou odlišit se, pěstovat své zvláštnosti a ještě je ozvláštňovat umístěně a tvrdohlavě, neboť — „vše je dovoleno", takže nakonec nepíše poezii ani prózu, produkuje se jen svojí metodou, která je zároveň jeho koncepcí. Říkám: produkuje se svojí metodou — ale to v tom lepším případě. Neboť v tom horším se pyšní zvláštním počtem, napodobuje svobodně — nesvobodně např. vnitřní monolog, porušování časového sledu, zrušení postav, slovem všechny ty oltářní svátosti a konvence, které přece sám nevymyslel a které z něho dělají literáta, člověka, který někdejší skvělé nálezy a objevy přeměňuje na sériové výrobky a šablony ... K podstatě básníkovy práce, tj. k morální věci patří neodlučitelně, že si básník a spisovatel i sám nastrojuje překážky, což se objektivně projevuje tak, že se čtenář „vyzná" v básníkově světě méně než básník ve skutečném světě, co by mělo zajímat obě strany, autora i čtenáře, zajímá už jen autory; literatura se zvýšeně autonomizuje, zůstává v úzkém svazku se skutečností, vystupuje však z federativního svazku se čtenářem.

PLAMEN, č.8/67, srpen 1967, str. 8-12.

LITERÁRNÍ NOVINY, č. 36/67, 8. září 1967, str. 12.

stalo se...

20/220/X

/ Úryvek /

UDÁLOST V BRODĚ KARLA HAVLÍČKA BOROVSKÉHO. O Komedii o umučení a slavném vzkříšení se píše pochvalně v revue The New Yorker (Kenneth Tynan), pozitivní hlasy se ozvaly v moskevské Pravdě i Litgazetě, brzy se objeví hra i na německých scénách v překladu dr. K. L. Schuberta, brněnské i pražské divadlo se mají s ní vydat za hranice (do NDR, SSSR, Polska, NSR, Itálie)... S tím kontrastuje osud inscenace v Havlíčkově Brodě: tam její provedení okresní osvětová inspektorka I. Adamcová zakázala. Také v Nové Pace bylo v poslední chvíli uvedení Kopeckého hry v provedení Divadla pracujících z Mostu znemožněno pro odpor příslušného okresního činitele, který udělil povolení. Jistě podivuhodný rozpor: vysoké ocenění uměleckého díla, jednomyslné doma i ve světě od Moskvy po New York — ale v Havlíčkově Brodě je dílo jako škodlivé zakázáno! Koncem minulého století tyto lidové pašije zakazovali funkcionáři církve.

POZNÁMKA EVALUACE:

Poslední oficiální zákaz ze strany nadřízených orgánů proti úspěšným divadelním hrám máme z roku 1964. Tehdy byla v Ústí nad Orlicí zakázaná např. hra J. R. Picka: "Jak jsem byl zahražděn" - viz "Stanovisko stranické organizace okresu Ústí n.L. k současné situaci na kulturní a umělecké frontě".

Několik hlasů tisku o Kopeckého montáži barokních pašijí: Lit.nov. 3/6.1967:"Brněnská inscenace se blíží sté reprize - všechny byly zcela vyprodány." - Divadelní a filmové noviny č.13, 9.2.1966: V Brně se chodí teď na pašije více než na hokej." Průboj 19.3.1967: Na Kopeckého adaptaci pašijových her je v Brně i v Praze nadlouho vyprodáno; je to vlastně jediný titul, který dokázal přetrumfnout podbízení kulturních institucí a zároveň důkaz, že se tzv. návštěvnické krizi nemusí čelit ústupky z uměleckých hodnot, ale právě jejich naplněním." Mladá fronta 11/12.1966 píše znovu o velkém úspěchu vyprodané třísté reprize v Praze. atd.